

מסכת פסחים פרק י משנה א

העני בליל הסדר

**עֲרַבֵי פֶּסַחִים סְמוּךְ לַמִּנְחָה,
לֹא יֹאכֵל אָדָם עַד שֶׁתַּחֲשֵׁךְ.
וְאֶפְלוּ עֲנֵי שְׂבִי שְׂרָאֵל לֹא יֹאכֵל עַד שִׁסַּב.
וְלֹא יִפְחָתוּ לוֹ מֵאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן,
וְאֶפְלוּ מִן הַתִּמְחוּי.**

ערבי פסחים - בערב חג הפסח, י"ד בניסן.
סמוך למנחה - קרוב לזמנה של תפילת מנחה (ראו הסבר בהמשך).
שתחשך - שיחשיך היום.
יסב - ישב בדרך הסבה (ראו הסבר בהמשך).
ולא יפחתו - גבאי הצדקה לא יתנו פחות.
התמחוי - גבאי הצדקה היו אוספים אוכל מעשירים. את האוכל היו מניחים בתוך כלים וקערות מזון, רק עניים המרודים היו לוקחים מהתמחוי.

מטרות

מושגים ומילים שנכיר לאחר לימוד המשנה:

סמוך למנחה, הסבה, לא יפחתו, קמחא דפסחא.

לאחר לימוד המשנה נדע לענות על השאלות הבאות:

1. מדוע בערב פסח אסור לאכול עד החשיכה?
2. כיצד יקיים אדם עני שאין לו יכולת כספית את מצוות ליל פסח? ומדוע?
3. מה מוטל על גבאי הצדקה לסייע לעניים בקיום מצוות ליל הסדר?

אתחיל דיברנו בהתלהבות על ליל הסדר, ושחתי לב שאחת מחברותי, לא השתתפה בסיחה. אחר כך אחרת לי יעל, שכנתה, בקט: 'אני חושבת שזה לא מספיק שיהיה לנו מצוות ההצדקה של ליל הסדר'. מאז אני חושבת על זה המון. זה מאד מטריד שחברה מהכיתה תשכח את המצוות שלה, ולא תרצה שמחה וכת חורין, אלא תהיה עצובה ותחשוב על מה שאין להם. אני באוהה סצריך לעשות מהו!

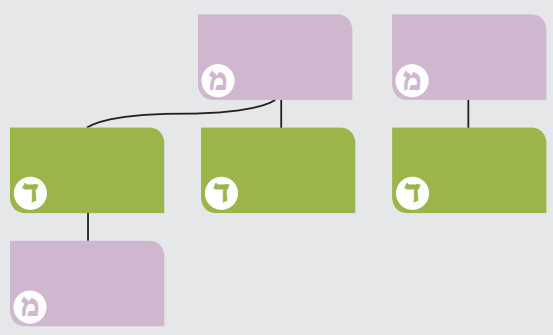

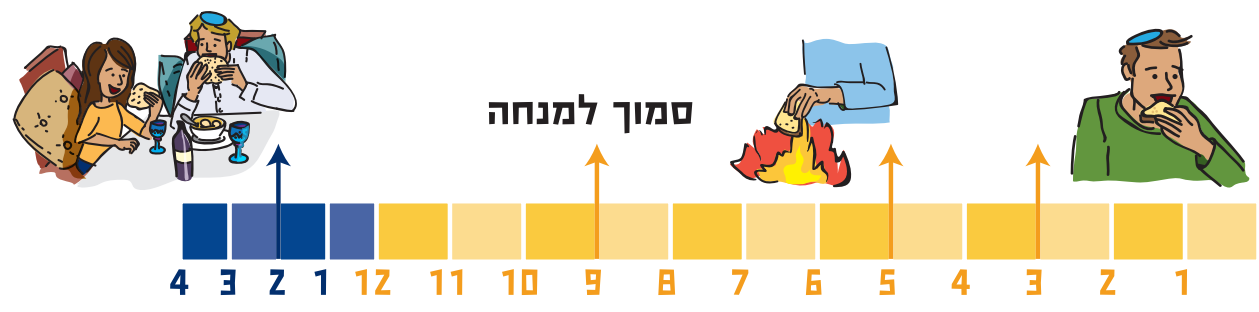
מבנה

משימה 1

- א. התבוננו במשנה וכתבו במחברותיכם שלושה אנשים אליהם פונה המשנה.
- ב. כתבו שלושה דינים במשנה שבהם הדין מתחילת במילה 'לא'.
- ג. איזה דין מתאים לאיזה איש מבין השלושה? בנו בעזרת המדבקות המיוחדות לכך את תרשים הכאמד"ט של המשנה. היעזרו במבנה התרשים שלפניכם.

מושגי תוכן

זמן **תפילת מנחה** הוא תשע וחצי שעות זמניות ביום.
סמוך למנחה: חכמים קבעו שמדובר על חצי שעה קודם זמן **מנחה קטנה**. מתחילת השעה התשיעית עד סוף היום. **בשלוש השעות האחרונות** [ברבע האחרון של היום] של יום י"ד בניסן אסור לאכול סעודה משביעה.

משימה 2

לא יאכל אדם עד שתחשך - כדי שיאכל מצה בערב שבת לתיאבון, משום הידור מצוה.

(הרב פנחס קהתי)

מדוע אומרת המשנה שאין לאכול מהזמן שסמוך למנחה ועד החשיכה?

הבנה ופרשנות

משימה 3

● כיצד יקיים אדם עני שאין לו יכולת כספית את מצוות ליל פסח, ומדוע? ציין שתי פעולות שעליו לעשות.

● **"ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין"**.

פירוש המילים "לא יפחתו לו" הוא:

1. לא יתנו לו יותר 2. לא יתנו לו פחות 3. לא ישפכו לו הרבה

● ראו את דבריה של חן בתחילת היחידה.

מה התשובה במשנה לבעיה שהיא מעלה?

הסיבה - היא צורת ישיבה

שהיתה נהוגה בעבר אצל

מלכים או אנשים עשירים

ומכובדים.

חכמים תקנו לדורות שבליל

הסדר ישנו כל בית ישראל את

ישיבתם לצורת הישיבה

המיוחדת של הסיבה-הטיית

הגוף לצד שמאל, ובכך יזכרו

כי בלילה הזה כולנו 'מלכים',

בני חורין.

משימה 4

בהלכות פסח, בסעיף הראשון של ה'שולחן ערוך', כותב הרב משה איסרליש (הרמ"א), על פי האמור בתלמוד הירושלמי (בבא בתרא פרק א הלכה ד): **"ומנהג לקנות חיטים ולחלקן לעניים לצורך פסח, וכל מי שדר בעיר שנים עשר חודש צריך ליתן לזה"** (שולחן ערוך, אורח חיים תכ"ט, א).

א. מהו המנהג אותו מזכיר הרמ"א? כיצד הוא קשור למשנתנו?

כיום לא מקובל לתת לעניים במסגרת "קמחא דפסחא" (תרגום: הקמח של פסח) חיטים או קמח טחון. אלא מוצרי יסוד לצרכי החג: יין, מצות, מרור, בשר, שמן וכד'.

ב. עיינו בהגדה של פסח במילים המתחילות: **"הא לחמא ענייא"**. בהמשך שם כתוב: **"כל דכפין ייתא**

וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח" (אלה מילים בארמית שמשמעותן: כל מי שצריך יבוא ויאכל, כל מי

שצריך יבוא ויתמנה לקרבן הפסח).

כיצד אמירה זו מתקשרת עם המנהג של "קמחא דפסחא"?

תורת חיים

מהמסנה אנחנו לומדים כמה חשוב לדאוג לכולם להרגיש בני חורין בלי הסדר. יעל ואני החלטנו לשתף את הורינו בדאגה שלנו לחברתנו ולמשפחתה, וס החלטנו להכין בכיתה חבילות למצון הנצרכים.

משימה 5

מדוע חשוב לסייע לנצרכים? מהן הדרכים שבהן אפשר לסייע? איך תגרמו לנצרכים שלא יתביישו?

חשוב לי לזכור

השלימו במחברותיכם את הסעיפים השונים לפי מה שלמדתם.

1. שלושה דינים חדשים שלמדתי מהמשנה:
2. מושג חדש שלמדתי מהמשנה:
3. משימה לבית:
בהסתכלות נכונה סביבנו נוכל למצוא למי גם אנו יכולים לסייע על מנת שירגיש מעט יותר "בן חורין", אם בעזרה גשמית ואם בעזרה אחרת המוכיחה רצון טוב...
הסתכלו סביבכם ונסו את כוחכם בהגשת עזרה לאחר, ותארו כאן את חוויותיכם.